

2. Je li priredil učitelj, mesto da bi šel k procesiji, (Telovo) ostenativno kako šolsko slavnost, izlet itd., naznanite to ekspresno ali brzojavno dežel. šolskemu svetu. Zahtevajte kategorično, da se taka slavnost ali izlet s pedagogičnega, versko-nravnega vzgojnega stališča, ker nasprotuje vzgoji katolicanov, predloži na kak drugi dan. Pripomnite, da so takšne prireditve tudi proti sedanjim ministerjalnim naredbam.

Naznani naj to kak oče v imenu enakomislečih, obenem pa pošljite v časopise in klub.

3. Odrečejo li učitelji ali krajni šolski sveti ali šolske občine telovadnico Orlom, tedaj upoštevajo sledeče:

a) Ima li telovadnico Sokol ali Lassal (soc. dem. telov. društvo) se pritožite na okrajni, odnosno deželni šolski svet in zahtevajte brez vsakega ozira na pedagoške posledice enake pravice za vse občane republike.

b) Če ni Sokola in Lassala potem se prav tako pritožite na okrajni, odnosno deželni šol. svet in se sklicujte na tozadevno ministerjalno naredbu, po kateri se mora telesna vzgoja kar najbolj podpirati.

c) Če se je odrekla telovadnica tako Sokolu, kakor Lassalu, potem jo tudi za Orla ni treba zahtevati, seveda je stvar bistveno drugačna, če sedi na odločilnih mestih československa ljudska stranka.

Prosi in pritoži naj se vedno predsedstvo Orla. Vsako odbito prošnjo naznanite klubu.

4. Jeli učitelj ali učiteljska konferenca odpravila molitev, tedaj ugotovite:

a) Se je zgodilo le na podlagi sklepa učiteljske konference, se naj starši naravnost pritožijo na okrajni, odnosno deželni šolski svet in se sklicujte na odlok dež. šol. sv. za Moravo št. 13.708 z dne 15. VI. 1919., na podlagi katerega naj se razveljavi sklep učiteljske konference.

b) Če pa je to storil učitelj iz lastnega nagiba, tedaj se obnašajte takole: Če učitelj sam z otroci ne moli, a jih med molitvijo ne ruši, tedaj ga ni treba naznaniti. Vse morate natančno izvedeti — žalibog seveda od — otrok. (Denunciacija!) Če se pa ponša učitelj pohujšljivo, naznanite ga vodstvu šole, okrajnemu šol. svetu, ter se pri tem sklicujte na odlok dež. šol. sv. mor. št. 5776 z dne 12. III. 1919., glasom katerega šola pod nobenim pogojem ne sme žaliti verskega čuta učencev.

Vse slučaje naznanite klubu!

NB.: Gospodje v črnih suknjah so povsod jednaki; enake okrožnice krožijo tudi med našimi kulturno-bojnimi klerikalnimi organizacijami, katerih glavna uloga je paziti, kako se obnaša učitelj, oblatiti ga za vsako resnično besedo v listih „Domoljuba“, „Več. listu“ in če mogoče še v „Slovencu“, nadsodniku slov. učiteljstva za časa propale Avstrije. Gospodje so trdno prepričani, da je njihova pšenica še v cvetu, medtem ko le žanjejo, kar so sejali, namreč kamenje mesto klenega zrna.

Sad dozoreva.

Italijani vedo dobro, zakaj da zapirajo v zasečenem ozemlju slovenske šole, ne odpirajo zaprtin in vrinjajo dovoljene v nezadostne prostore. Le satanska perdnost je v stanu namenoma in sistematično zastrupljati mladino narodnega sosedu ter izpodkopavati na ta način njegovo bodočo eksistenco. Za pet, deset laskih otrok je cez noč dovoljena italijanska šola, mnogotusoci ukažeji slovenskih otrok pa naj bo obsojenih pohajkovati brez vzgoje, poučani v predmestjih in po deželi brez zveza in brez nadzorstva, brez zaslute in brez ljubezni, da postanejo čimprej žrtve brezmejne demoralizacije in moralne propalosti, ki so jo zanesli tuji brezvestneži v npravo najsofinnejše kraje Evrope. Naša slovenska mladina je v nevarnosti, da se pokvari v močvirju italijanske razuznanosti, da postane, ko doraste, slepo orodje, idealen material za raznarodovanje. Kdo bi bil tako naiven, da bi pričakoval od mladih ljudi, vzraslih v takih razmerah, tisto vseh odporov zmorno narodno zavest, ki edina more rešiti neosvojeno jugoslovenstvo? Grozne so politijske in kriminalne statistike, ki jih prinaša italijansko časopisje iz onstran demarkačne crte in obupna so svarila slovenske javnosti. Kakor plaz so preplavile zasedeno slovensko ozemlje kobilice iz italijanskega kulturnega vrta, pohajkovanje, pretepi, prostitucija, kraje, požigi, nasilstva. Kamor je stopil Turek, so pravili, tod ni zrasla več trava, kamor stopi Italijan, to vidimo s svojim očesom, tam ni več mesta ne za pravico ne za poštenje.

Ali kako rešiti pokolenje, na katerem bode, da definitivno odloči narodno pripadnost oropanih pokrajin? Gledati in čakati, to bi ne bilo nič manj zločinsko,

kajti moralna propalost se da zajezi le v začetkih. Bo li italijansko sadje dozorelo, bo vse prizadevanje Sisifovo delo. Cvet slovenske emigracije je še v Sloveniji. Ona ima prvo besedo. P. P.

Šolska mizerija v Italiji.

List „La Scuola“ iz Milana piše: Njegova ekselencia minister Alfred Baccelli se trudi za povzdigo šolstva v povečani domovini. To je vse lepo! Toda rešiti vprašanje analfabetizma — naše prave sramote, ni lahko delo. Analfabetizem naših mas je grd madež na ugledu naše domovine, ki hoče biti velesila. Potrebna je v to prava križarska vojna šolskih in političnih listov. Posebno južna Italija mora tu pridno sodelovati.

Mi potrebujemo najprej šol; rabimo več šol kakor mostov in cest, več šol kakor železnice — boj smo potrebni šole kakor kruha. Ne pozabljajmo na zapuščenost in zanemarjenost našega preprostega ljudstva. Minister se je lotil silnega dela. Vendar le enkrat! Zemlja Dantejeva, Gallejeva, Marconijeva i. dr. duševnih velikani, ne more ostajati dalje zadnja med narodi glede omike in napredka.

Ne pozabimo, da je pri nas v 38 pokrajinah 50 do 70 % analfabetov. V mnogih srednjih italijanskih krajih so šole le za 25 % solodolžni, 75 % naših otrok živi od solca in popolne duševne zanemarjenosti.

Edino sredstvo v izboljšanje tega položaja je ustanovitev ljudskih šol. Potrebno je takoj organizirati ljudsko šolo — danes je čas za to in nikdar več.

To je žalostna slika kulturne zaostalosti našega sosedu, ki se trudi, da dohiti kulturne narode Evrope — a mi. Šola je sporno jabolko naših političnih strank, učiteljstvo pa, ki dela za povzdigo istega, predmet politične gonje in zaničevanja demagogov. A. M.

VOTJEH HREN:

Vinarska in sadjarska šola v Mariboru.

Na tem zavodu sta se letošnje leto, meseca svečana priredila dva tečaja o kletarstvu, vinarstvu in sadjarstvu. Slični tečaji so se dosedaj vršili v nemškem jeziku, ki so bili za naše slovenske kinete in njih sinove brezpomembni, ker niso bili zmožni nemščine. Spominjam se, ko se je takega tečaja udeležil kmečki fant. Predaval se je menda takrat o živinoreji in mlekarstvu. Prišel je k meni s prošnjo, da mu razložim besedo „die Euter“, ker je ni razumel. Temu zlu je pa sedaj konec, ker se je letos predaval na tem zavodu prvič v slov. jeziku, kar je hvalevredno in vsem slojem dostopno. Vsa čast za požrtvovalni trud gre gospodu ravnatelju Znidariču in sadjarskemu učitelju Priolu, ker sta nam podala snov v sigurni spretnosti slov. jezika. To pa ni baš lahko, ker sta omenjena gospoda morala dovršiti svoje študije v nemškem jeziku. a naša slov. literatura nam nudi še borce malo strokovnih knjig s tehničnimi izrazi za to stroko.

Tudi se namerava ustanoviti v tem letu sadjarsko društvo, h kateremu bi naj pristopili vsi sadjereji in ga podpirali. Gospod Priol uvideva, da bo učiteljstvo društvu desna roka, katera bo dosegla zadnjega vsakega zaspanca. ga, prebudila, poučila in pridobila za stvarno idejo o sadjarstvu, ki mu bo enkrat dobičkanosno. Da pa učitelj med ljudstvom doseže zaželeni cilj, ne zadostuje samo beseda, ampak kmetu je treba delansko dokazati, predno se ga za kaj pridobi. Ker nam je učiteljstvo vinarske in sadjarske šole v Mariboru pokazalo dobro voljo, bi predlagal, naj se priredi na tem zavodu med počitnicami daljši tečaj za učitelje Slov. Stajerja, na katerem bi se obširneje predavalo n. pr. o pomologiji. Poleg tega bi se priklopile praktične vaje, ker ne zadostuje samo teorija, temveč tudi praksa je važna. Posebno učitelji, ki so sedaj že izjemoma nastopili vodilna mesta, bi se naj udeležili takega tečaja. Stem bi prebavili še enkrat predmet o kmetijstvu v slovenskiščini, kar smo se nekoč mučili na učiteljskih v nemščini.

Spominjam se še, ko nam je učitelj kmetijstva na učiteljsku pred 14timi leti razlagal, da je beluš (špargel) zelo dobra led, če je pripravljen po francoski kuhinji. Kako se na ta vzgled, tega nam pa ni povedal. Ako bi se ravnateljstvo vin. sadjarske šole v Mariboru zavzelo za predlagani tečaj, bi želeli, da z druge strani še država priporoči, da se ga lahko vsak učitelj udeleži. Bo to končno le državi v korist!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Vsem okrajnim uč. društvom! Vodstvo Zaveze je na svoji zadnji seji dne 14. marca t. l. soglasno sprejelo Ganglov predlog, objavljen v zadnji številki „Tovariša“, da se v razmerju z vedno naraščajočimi stroški in izdatki zviša članarina na 10 K mesečno z naknadno odobritvijo upravnega odbora in delegacije. Od celoletne članarine 120 K prejme Zaveza 108 K, 12 K pa ostane domačemu društvu za vsakega člana. Ta zvišana članarina velja od 1. januarja t. l.

Zvonček namesto Tovariša ali Popotnika. Vodstvo Zaveze je sprejelo nadalje na isti seji sledeči predlog blagajnika tov. Luznarja: Zakonskim parom (enemu delu), vpokojencem, otroškim vrtnaricam in učiteljicam ženskih ročnih del se dopišejo namesto 1 izvida Tovariša ali 1 izvida Popotnika mladinski list Zvonček. To seveda na izrečno željo dotičnih, ki naj se obrnejo tozadevno potom dopisnice na strokovno tajništvo Zaveze (Učit. tiskarna). Učiteljski Tovariš se zviša za neorganizirane in za vse druge naročnike na 40 K na leto z veljavnostjo od 1. aprila t. l. naprej.

Potni fond, ki jih zbira okraj. učit. društva za svoje delegate h kongresu v Beogradu, naj ostanejo v upravi in razpolagi domačega društva in naj se ne pošiljajo na blagajnika Zaveze. — Vodstvo Zaveze se je obrnilo v Beograd, da se preloži nameravani kongres na velike počitnice. Upati je povollnega odgovora. Ker bodo stroški vključ ugodnostim (glede vožnje po železnici itd.), ki jih je pričakovati, veliki, opozarjamo že sedaj posameznike in društva, da se na to pripravljajo.

Seja upravnega odbora Zaveze. Vodstvo Zaveze sklicuje na dan 1. aprila t. l. ob 9. dopoldan v Ljubljani v Učit. tiskarni sejo upravnega odbora. Dnevni red se pravočasno objavi in dostavi odborikom.

Vodstvo Zaveze.

Društvene vesti.

+ Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zbora na Jožefovo ob pol 10. uri dop. v šoli v Rogatcu po sledečem vzporodu:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. »Preobrazevanje zemeljskega obličja«. Referent tov. Zidar.
4. »Učiteljsko razsodišče«. Referent tov. Šumer.
5. Slučajnosti.

K točki 4 se naj pošljejo slučajni predlogi tovarišu Šumru v Smarje.

Ob eni uri pop. čebelarški shod pri šolskem čebelnjaku.

Tomo Kurbus, t. č. predsednik.

+ Slovenjebistriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 4. sušca 1920 v deški šoli v Slov. Bistrici. — Udeležba je bila dobra. Predsednik tovariš Josip Sabati je pri otvoritvi zborovanja srčno pozdravil vse navzoče člane, posebno pa še iz laskega ujetništva se vrnivšega tovariša Josipa Kainerja, ki je po preteku 5 let spet bil v naši sredini. Kot dragega nam gosta je pozdravil njegovega brata tovariša Jakoba Kainerja.

Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri.

Nato je sledilo poročilo tovariša Josipa Kainerja: »Med Italijani«. Pripovedoval nam je, kako trdo in neusmiljeno so ravnali Lahi z ubogimi ujetniki. Koliko tisoč naših mož in mladeničev je našlo grob v laški zemlji radi pomankanja hrane! Opisal je kraje, skozi katere se je vozil v južno Italijo na otok Baia v bližini Neapola, kjer je bival do svoje vrnitve. Popis teh krajev je podpiral z razglednicami. Omenil je, da je šolstvo v južni Italiji na zelo nizki stopnji. Soloobveznosti sploh ni. Pri ljudskem štetju so našli v nekem kraju 95 % analfabetov. Od takega naroda naj potem naš rod, ki biva v zasečenem ozemlju pričakuje, da bode skrbel za njegovo izobrazbo? Nadalje pravi, da je slikanje krasote laskih krajev pretirano in končuje svoje poročilo z besedami: da je lepša, da neskončno lepša naša domovina. Predsednik se tovarišu za njegovo zanimivo poročilo v svojem in v imenu vseh srčno zahvali.

Članarina se določi na letnih 70 K. Kot delegatinja za zborovanje »Udruženja« v Beogradu se je prostovoljno javila tovarišica Otilija Feiglova, nadučiteljica v Slov. Bistrici.

Potem se je vršilo pobiranje članarine. Ustanovil se je pevski zbor, katerega bosta vodila tovariša Brglez in Logar. Vršila se je 1. pevka vaja, ki obeta mnogo uspeha.

Ko smo se določili, da bode prihodnje zborovanje sredi meseca maja v Gornji Polskavi, je predsednik zaključil zborovanje želeč, da bi se prihodnjega izletnega zborovanja udeležili vsi člani.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj je zborovalo dne 4. t. m. v mestni osnovni šoli v Celju ob povollni udeležbi. Posetil nas je tokrat prijatelj učiteljstva in prvobornitelj za jugoslovansko idejo g. dr. Ljudevit Pivko iz Maribora ter predaval o temi: »O vzrokih in oblikah duševnega preobrata tekmo vojne«.

Navedel in primerjal je mnoge pojave zadnjih let, skušal konstatirati kulturno razpoloženje zadnje dobe, pojasnil med drugim ideje in potrebe ruskega človeka pred vojno in med vojno in dokazal ne navadne uspehe nemške in angleške vo-

jaške, politične in kulturne propagande. Predavanje je izzvenelo v poziv, da je idealno učiteljstvo poklicano, da gradi in popravlja, kar je zagrešla vojna nad narodom.

Navzoči društveniki so poslušali to globoko zamišljeno in zelo zanimivo predavanje, ki je izzvalo živalno odobravanje, z velikim veseljem. Tov. predsednik se je g. predavatelju v imenu društva prav prisrčno zahvalil.

Tov. predsednik se spominja vrle članice gosp. Emice Lilekove, katero je nemila in kruta smrt izrgala iz našega društva. Njenega pogreba se je naše društvo udeležilo mnogoštevilno. Ob odprtem grobu se je poslovil od pokojnice tov. nadz. Cernej. V znak počačenja so zborovalci vstali in ji na ta način izkazali poslednjo čast. Tov. nadzorniku iskrena zahvala za pretresljiv nagrobni govor, preostali naše globoko sožalje!

Glede potovalnega fonda se sklene, da mora vsak član prispevati. Določilo se 10 K za vsakega ude. Šolski voditelji imajo znesek poslati tov. blagajničarju najkasneje do 10. marca t. l. Tov. Brinar predlaga, naj se apelira na vsa bratska društva, da ista zbirajo na sličen način za ta velevažni sklad.

Razpravljalo se je potem o uč. razsodiščih. Tov. nadzornik Cernej nam je razjasnil o tej važni konstituciji ter opozoril na njega nujno potrebo in nas prosil, naj se razmisli o ustroju takih razsodišč. Po vsestranskem razmotrivanju se končno sklene predlog tov. Brinarja: Odbor učiteljskega društva prevzame poleg društvenih poslov to nalogo. Odbor se ima spopolniti. Vsaka stranka si izvoli po 2 zastopnika od slučaja do slučaja. Kot člana častnega sodea imngirata tudi šolski nadzornik in zastopnik učiteljstva.

Učiteljska tiskarna je pred kratkem založila odpustnice, v katerih manjka rubrika: »Število šolskih poludni«. Z ozirom na važnost te rubrike se sklene, opozoriti Učiteljsko tiskarno, da postavi to rubriko zopet v odpustnico.

Ker se nadalje opaza, da so v zadnjem času društvena poročila v Učiteljskem Tovarišu tiskana z drobnimi črkami, učiteljstvo pa smatra društvena poročila kot prednost pred drugimi poročili, se sklene, opozoriti tiskarno, da to opusti ter tiska vsa društvena poročila kakor druge dopise.

Po zborovanju se je učiteljstvo zbralo v hotelu »pri Kroni«, kjer smo še slišali marsikatero zanimivo epizodo gosp. dr. Pivka. Prihodnje zborovanje se vrši v začetku majnika. Eno uro pred zborovanjem je pevška vaja.

Društvo obhaja letos petdesetletnico svojega obstanka. Ker bodejo važne točke na dnevnem redu, pridite, prosimo polnoštevilno!

+ Učiteljsko društvo za marbreški okraj je imelo svoj občni zbor dne 5. svečana 1920 v Marenbergu.

K društvu so na novo pristopili: Vlado Porekar iz Vuzenice, Ivan Muršec iz Marbrega in Ivan Stibler iz Kaplje, katere je predsednik srčno pozdravil in izrazil željo, da bi bili marljivi sodrujki na polju prosvete in v boju za naše stanovske pravice.

Nato sta podala tajnik in blagajnik svoji poročili, iz katerih je razvidno, da je preteklo društveno leto mladega društva trajalo pol leta, v katerem času je društvo dvakrat zborovalo ter imelo 3 odbore seje in da je društvo v gmotnem oziru na dobrem.

Predsednik društva tov. Mirko Lešnik je podal nato kratko poročilo o važnosti bližajočih se občinskih volitev za šolstvo ter opozarjal, da volijo občinski zastopi člani šolskih odborov in je naša sveta dolžnost, da skrbimo za to, da pridejo v iste šoli in učiteljstvu prijazni možje.

Nato se je soglasno izvolil stari odbor. Sprejeli so se sledeči predlogi:

1.) Predlog predsednika, da daruje društvo znesek 100 K rezervnemu skladu »Zaveze«.

2.) Predlog tov. Krajnika, da se osnuje takozvana društvena »potna torba«, za katero se določijo sledeči člani kot voditelji: Simon Viher, Ivan Womer in Ivanka Vidmar.

Zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu tov. Simon Viher je podal kratko poročilo o svojem delovanju ter obljubil prihodnji obširneje poročati.

Prihodnje zborovanje bo v prvi polovici meseca aprila v Vuhredu. Stanko Lavrič, t. č. tajnik.

+ Šaleško učiteljsko društvo je zborovalo dne 4. marca v šolskem poslopju v Velenju. Predsednik tov. Stopar pozdravi vse navzoče prav prisrčno, izraža veselje nad mnogoštevilno udeležbo ter otvori zborovanje. Nato poroča, da bodo odslje zborovanja vsak prvi četrtek v mesecu. Ta dan je pouka prost samo za tiste tovariše, ki se udeležijo zborovanja. Zapisnik

se prečita in po mali popravki odobri. Ker niso bili računi vsled odsotnosti blagajnika na zadnjem občnem zboru še zaključeni, poda tov. Rozman na današnjem zborovanju poročilo o stanju blagajne. Računi se uredijo. Nato je sledilo predavanje tov. Skala o »Seksualni vzgoji v ljudski šoli«. Jedro tega govora je bilo, da naj učitelji krepijo učencem trdno voljo in vzgaja jeklene značaje. Zanimivo predavanje smo poslušali z največjo pozornostjo. Predsednik se tovarišu pristrčno zahvali za temeljito obravnavanje tega vprašanja in želi, da se za prihodnje zborovanje oglasi kateri izmed tovarišev s kakšnim zanimivim predavanjem. Končno se je razpravljalo vprašanje učiteljskih plač. Društvo se obrne na Zavezo, da nam objavi, po katerih načelih so urejene naše plače, ker iste v več slučajih niso pravilno preračunane.* Ker ni bilo nobenega predloga več, je predsednik zaključil zborovanje. Prihodnje zborovanje bo dne 8. aprila v Skalah. Pričakuje se polnoštevilno udeležbo.

+ **Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj** je zborovalo 4. marca, drugič v tem letu ob prav dobri udeležbi v restavraciji „Maribor“ ob pol 11. uri.

Predsednik odpravi zborovanje in pozdravi gosta državnega poslanca g. profesorja Voglarja ter nekatere novo pristopile ude. Nato opozori zborovalce, da je še vedno nekaj učiteljstva, ki stoji ob strani, ni organizirano ozir. ne plača redno članarine. Predlaga, da se dotične nominira. Se sprejme. Po imenovanju se razjasni nekatere pomote, ostalim pa se nudi prilika, da takoj poravnajo zaostalo članarino, kar se je tudi zgodilo.

Nato sledi poročilo tov. Požegar o stalšču, ki ga naj zavzema učiteljstvo proti občinskim volitvam.

Tov. Požegar je načet to pereče vprašanje iz pedagoškega vidika. S kremenitimi in k srcu segajočimi besedami nam je slikal čisti demokratizem, ki je le drugo ime za nesebično človekoljubje in je organizacija ljudi na podlagi socialne enakopravnosti in svobode. Govoril je o tem, kako vcepiti mladini spoznanje, da naj spoštujejo delo, pošteno delo vsakogar in najsibo isto po površnih nazorih še tako nizko, ker je vsako delo potrebno za telesni in duševni obstoj človeka. Ne gre zapostavljati gotove sloje, ker se vsi potrebujejo in so vsi enakopravni.

Vprašanje, kakšni stranki se naj pridruži učiteljstvo pri občinskih volitvah, je pustil odprto iz 3 razlogov. Prvič smo samo stanovska organizacija, drugič volitve še niso pred durmi, 3. je stvar razsodnosti in svobode vsakega, kako se bo odločil.

Koreferent tov. Lesjak je govoril o poštenosti v pol. bcju in svetoval, da se učitelj drži bolj v ozadju. Ni dobro radi ugleda, ki ga rabi vsak vzgojitelj, da se postavi za organizatorja te ali one skupine, ker se vsaka bojuje z vsemogočimi sredstvi. Delajmo za vzgojo značajev, ker le isti pomenjajo napredek v vsakem narodu.

Obema govornikoma se predsednik zahvali za temeljito razmišljanje o tem vprašanju. Zadnja točka je volitev pevovodje in prijava pevcev in pevk. Pevovodje je izvoljen enoglasno tov. Vauda. Stroške za nabavo not prevzame društvo.

Govori se tudi o oprostilih učencev čez poletje. V interesu vzgoje in pouka je, da se takšne prošnje ne podpirajo, kjer ni neobhodna potreba. Po več kot 3 in pol urnem zborovanju zaključil predsednik isto. Prihodnje zborovanje se vrši prvi četrtlet meseca maja. Tajnik.

+ **Učiteljsko društvo za laški okraj** zboruje na cvetno nedeljo dne 28. sušca t. l. ob pol 10. uri dopoldne v šoli na Hrastniku s temle vzporedom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Letno poročilo a) tajnikovo, b) blagajnikovo. 4. Volitev dveh računskih pregledovalcev društv. računa. 5. Določitev članarine, ki se naj pobira za tekoče leto. 6. Ugotovitev števila društvenih članov in onih oseb učiteljskega stanu, ki so izven naše organizacije. 7. Volitev novega odbora. 8. Določitev knjig in časnikov, na katere se naj društvo naroči. 9. Predlogi, nasveti in slučajnosti.

Pred zborovanjem pevska vaja. Vse, ki se zavedajo vrednosti dobre organizacije, vabi k udeležbi odbor.

+ **Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja** je zborovalo dne 11. 3. 1920. v Ortneku. Temeljitemu referatu ravnatelja Mervica o šolskem zak. načrtu je učiteljstvo sledilo z vsem zanimanjem. — Drugo točko dnevnega reda je izponila debata o ustanovitvi skupne stanovske organizacije.*

*) Glej današnji tozadevni članek! Ured.

*) Sprejete resolucije smo izročili vodstvu »Zaveze«. Op. uredn.

Prihodnje zborovanje dne 15. maja v Loškem potoku. Da se vsi snidemo tam!

+ **Savinjsko učiteljsko društvo** je zborovalo dne 11. marca v Gomilskem. Udeležba je bila lepa. Tov. predsednik je pozdravil novo članico tov. Svetinovo, gosta tov. Sevnika in Rismala.

Med dopisi je bil čitan članski izkaz. Iz tega je razvidno, da je razum ene tovarišice vse učiteljstvo našega okraja vključeno v našo družbo. Skrb nam bo, da pride i ta med nas!

Članarina za to leto se je določila na 70 K. Bila je od vseh članov vplačana, deloma letno, deloma polletno. V tem oziru je torej izpolnjena dolžnost!

Lepa in zanimiva točka je bilo predavanje tov. Sevnika: »Potovanje po Rusiji in Sibiriji«.

Tov. Sevnik, ki se je boril kot Slovan-legionar za svobodo majke Rusije, pozna njeno zemljo in njen rod.

Predložil nam je veličino njene razsežnosti, krasoto in neizčrpnosti naravnih zakladov in velika dela njene kulture. Jasna je ta slika, ponos slovanskega rodu!

Nato pa nam je predavatelj odprl knjigo iz sodobnega življenja trpeče Rusije, v tej knjigi je opisano brezmejno trpljenje slovanske majke, gorje narodovo, ki sega do neba!

Velika je Rusija in globoka je duša njenega rodu. — Mišljenje, čustvanje in zrtve njena ne pozna mej. Velike zrtve pa so v zgodovini narodov prorokba velikih dni. — Zato pa je njena boj bo Slovanov; njen spas spas Slovanov. —

Tov. predsednik se je predavatelju v imenu vseh presrečno zahvalil. Razveselila nas je obljuba tov. Sevnika, da nam prihodnje odpre nov list v knjigi ruskega življenja.

Med predlogi smo sprejeli sledeče:

1. Učiteljstvu naj se izposluje izposojevanje knjig iz »Licealne knjižnice« v Ljubljani.

2. Kmetijsko društvo naj pošilja vsem šolam v Sloveniji list »Kmetovalec«.

3. Tovarišem bodi prost vstop v naša okr. učit. društva. To v smislu okrožnice »Zaveze« od decembra 1919. in ne v smislu »Tovarisa«, po katerem naj bi društva sodila o sprejemu.

Pevska vaja je zaključila zborovanje. Tajnica.

Kronika.

= **Načrt naše ustave.** Iz Beograda poročajo, da so za tekoči teden pozvani v Beograd strokovnjaki t. j. profesorji ljubljanske in zagrebške univerze, ki naj skupno z onimi beogradske univerze izdelajo načrt osnove za ustavo kraljevstva SHS.

= **Glede zamenjave kronskih bankovcev** prinaša Uradni list nove določbe, katerih najvažnejše bi bile: 1. Tisočkronski bankovci se vzamejo iz prometa nepreključno v roku, predpisanem v členu 7. naredbi o tem, kako je jemati iz prometa kronske bankovce Avstro-ogrske banke (l. br. 1696 z dne 3. febr. 1920), in v členu 13. pravilnika o tem, kako je jemati iz prometa kronske bankovce (l. br. 2460 z dne 7. febr. 1920), do dne 5. marca v Srbiji in Crni gori in do dne 15. marca v drugih pokrajinah kraljevstva. 2. Rok, do katerega je stokronske bankovce vzeti iz prometa, je podaljšani do dne 15. aprila 1920. 3. Rok, do katerega je petdesetkronske, dvajsetkronske in manjše kronske bankovce vzeti iz prometa, se objavi naknadno. 4. Naposled se tudi dinarski bankovci Narodne banke kraljevine Srbije vzamejo iz prometa v smislu člena 21. zakona o Narodni banki kraljevstva Srbov, Hrvatov in Slovencev. Roki, do katerega je treba bankovce vzeti iz prometa, se nikakor ne bodo podaljšali. Po preteku teh rokov izgube zaostali bankovci vsako veljavno zakonitega plačilnega sredstva v naši državi.

= **Novo narodno podjetje.** Največje in najvažnejše tovarniško podjetje v Sloveniji so bile papirnice Vevče, Goričane in Medvode. Dosedaj je bila lastnica nemška družba. Te dni je prevzela tovarne nova družba za 15 milijonov kron. V upravnem svetu je 7 Jugoslovanov, 1 Čeh, 1 Amerikanec in 2 Nemca. Tovarne se bodo razširile tako, da se bo že čez par mesecev moglo izdelovati 120 vagonov papirja več. Nova družba je podarila za ljubljansko univerzo 100.000 K ter tako pokazala svoj narodno-kulturni značaj.

Po slovanskem svetu.

Iz čehoslovaške republike.

—c. Češki minister prosvete o nalogah šole. Na shodu županov — socialistov v Pragi dne 8. grudnia l. l. je razvijal mi-

nister prosvete Habrman svoj program tako-le:

Dovolite, da se v kratkih besedah dotaknem našega šolskega programa, da na kratko očrtam, kako si predstavljam šolsko politiko. Predvsem moram poudariti, da je moj šolski program in moja šolska politika sedaj, ko sem minister, prav tako, kakoršna je bila, ko sem bil še prost delavec, demokrat in navaden poslanec, to je: **šolstvo, od ljudske pa do najvišjih šol, se mora oporiti poslednje vezi klerikalizma in nepotrebnega birokratizma.** Svoj program ponavljam povsod, kamor pridem, ne samo na delavskih shodih, ampak tudi na zborovanjih učiteljev in profesorjev, sploh povsod, kjer se mi nudi dobra prilika. Hočem namreč, da so si gospodje učitelji in profesorji konečno na jasnem, da je stara Avstrija mrtva, da se tudi oni gospodje, ki so bili vpreženi v avstrijski jarem in vlekli 10, 20, 30, 40, let, ki se prav težko orientirajo, konečno zavedo, da je danes nova doba, nov duh, da se stari nikdar več ne povrne.

Prijatelji, deloval sem v tem smislu, da bi se čutil učitelj v šoli popolnoma svobodnega in to ne samo kot občan, temveč tudi kot učitelj in vzgojitelj. Poskrbel sem, kolikor so mi dopuščali še danes veljavni stari zakoni, z naredbami, da se je to tudi izvedlo. Na podlagi si veljavnih zakonov mi je bilo torej mogoče, da sem postavil šolo na popolnoma novo podlago; odredil sem —, da verske in druge cerkvene vaje ne spadajo v našo šolo, tako da danes ni niti učitelj, niti učenec ali učenka primorana vršiti katerokoli versko vajo. Z ozirom na posvetno šolstvo sem napravil jasen in odločen korak, ki pomeni, da hočemo imeti šolo svobodno, v resnici napredno a demokratično brez vsake klerikalne in naboženske primesi. Naravno, da zasledujem ta cilj tudi za bodočnost, ter sem vsled tega odredil vse potrebne priprave, da se čimprej izvrši ločitev cerkve od države. V šolskem ministrstvu se vrše dan na dan posvetovanja zastopnikov vseh smeri, ki se v resnici zanimajo za kulturna vprašanja, da si bomo konečno na jasnem, kaka mnenja vladajo v republiki o tej stvari in če mi bo le količkaj mogoče, se potrudim in predložim zakon o ločitvi cerkve od države že sedanjemu narodnemu zboru, kar znači, da sem z vso vmo pri delu. Sicer bi si želel, da bi mnoge tej podobne zadeve koračile hitreje, a ne smete se čuditi, če zastajajo; dela je namreč toliko, da mi pri najboljši volji primanjkuje časa na reševanje vseh teh zadev, zakaj povsod se mora graditi in pripravljati.

Dovolite, da še drugo stran malce osvetlim. Reklo se je, da moramo svojo pozornost posvečevati ne samo visokim in srednjim, ampak še posebno ljudskim in meščanskim šolam, zakaj prav ti dve poslednji sta, ki nudita vzgojo najširšim vrstam naroda. To je sveta resnica, — o tem ni med nami nobenega prekanja — in vsi smo najgloblje zanimani na vprašanje, kako zgraditi ljudsko in meščansko šolo, zakaj to sta šoli, iz katerih prihaja 80—90% celega naroda. In prav zato delam za uresničenje načel, za katere smo se bojevali cela desetletja, to je, da se **ljudska in meščanska šola oprostita vseh reakcionarnih življenj**, da doraste učitelj svojim težkim nalogam. Tu pa sem poskrbel, da se učiteljstvu nudi prilika višje izobrazbe kot doslej, da nam bolj izobražen učitelj vzgoji bolj izobražen narasčaj. Naše učiteljstvo je živeło v naravnih strašnih gmotnih razmerah — imeli smo učitelje z 80—100 K (na Kranjskem 66 K) mesečne plače — zato je bila največja naloga Narodnega zbora, potrditi zakon, ki ureja gmotno stanje našega učiteljstva, ki je dal učiteljstvu to, za kar so bojevali nad 40 let. Horeli so doseči enakopravnost z državnimi uradniki, sedaj jo imajo, kar pomenja, da hočemo videti učitelja ljudske in meščanske šole v takem položaju, kjer ni potreba misliti na glad in pomanjkanje, da more tako posvetiti vse svoje moči svoji velikiški nalogi. A v bodočnosti hočemo njegov študij prispodobiti visokim šolam, tako da bode učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol bolj in temeljitje izobraženo kot doslej.

Kar se tiče meščanske šole, hočemo: meščanska šola ne sme biti domena samo nekaterih mest ali privilegiranih občin, temveč deloma na to, da postane meščanska šola imetje in dobrina celega naroda, kajti ona naj je višja šola in pristopna ne samo pešički otrok, temveč postavi se mora za vsak davčni okraj po ena, da bo tako pristopna vsem našim otrokom.

Dalje zasledujemo cilj, tozadevni zakon je že skoro dokončan, da so nadaljevalne šole vseh strok obče in obvezne.

Tako za mesto kot za deželo, kar pomenja, da se mora praktična vzgoja vsi bolj povdariti.

Naj vam še povem, da delujem na to, da bi se ljudstvu nudila prilika nadaljne izobrazbe, hočem, da naj šola dobi možnost in sredstva za izvenšolsko delovanje, ter se tako ljudstvo kar naihitrje izobrazí. Posebno pozornost posvečam: telesni vzgoji, ki jo smatram za najvažnejšo med sedanjimi perečimi vzgojam. V zadnjem času sem odredil, da se sistematizirajo za ljudske in meščanske šole posebna mesta telovadnih učiteljev, katerih glavna dolžnost bo, da bodo skrbeli za razvoj telesne vzgoje tako v šoli kakor tudi izven šole.

V dosegu tega namena sem dalje odredil, da sestavimo okrajni šolski svet imenik vseh strokovno izobraženih oseb, ki bi bile v stanu voditi vadiateljske zbornice telovadnih društev. Jaz sam sem izšel iz telovadnih društev in prepričan sem se, da je v naših vrstah dosti dobre volje, da je postopanje pri tem sila pomani-svečati telesni vzgoji najvišjo skrb, vinkljivo in nemetodično ravno vsled pomanjkanja strokovnega znanja in zato sem izdal to odredbo, da omogočim na ta način uresničenje želj stremetičih za tem, da se osnujejo vadiateljski tečaji za narasčaj vadiateljev.

Dalje sem odredil, v kolikor se tiče novih stavb za šole, da se dovoljujejo v bodoče samo one stavbe, pri katerih je poskrbljeno za pokrito telovadnico in nepokrit telovaden prostor, to pa radi tega, da se morejo v telovadnici vršiti tudi javna poljudna predavanja.

Sodrugí učitelji lahko potrdijo moje besede, da se teden za tednom pojavljajo pri otrocin gotovi znaki telesnih napak ali pa nagnjenosti k raznim boleznim. Učiteljstvo nima časa posvečati stvari več časa, v najboljšem slučaju pošlje domov listek, ki navadno nima nobenega uspeha. Tako se zgodi, da raste deca dalje kot drevo sredi gozda, z njim pa seveda tudi napaka, ki napravi iz njega navadno pohabljenca ali duševno manj vrednega itd. Za take in podobne slučaje hočemo napraviti sledeče: Ministrstvo bode imenovalo posebne v ta namen izsolane osebe, ki so obiskovale šole za socialno skrbstvo, katerih naloga bode, voditi pregled vseh šol in šolskih otrok; učitelji, odnosno upravitelji šol pa bodo tem-le osebam naznanjali vsak slučaj bolezni in bolehanja na duhu. Na Angielskem imenujejo zgoraj naznačene osebe »school sisters« — šolske sestre. Naloga takih šolskih sester bode, da obiskujejo rodbine, prouče razmere otroka in s prijateljsko pomočjo odstranjujejo korenino zla, bolezni ali uboštva, da se more za otroka zopet poskrbeti, ter ga rešiti daljšega propadanja. Na drugi strani so pa zopet slučajni nepravdnosti, ki se morajo odstraniti n. pr. razposajenemu, živahnemu dečku pravi učitelj faiot, to se ga prime in do 14. leta se gleda nanj s posebnim očesom kot na falota. Starišem se pošilja listek za listkom in dečku se štejejo udarci od jutra do večera, od večera do jutra. Včasih je to nemiren duh, toda do korenine zdrav, ki bi bil lahko povsod prvi. Tudi za take slučaje se ustanove mesta šolskih prijateljev ali prijateljic, le teh naloga bo, obiskovati rodbine, dognati, kaj je v takih učencih, iz kakih tal rasto, da bi se tako moglo blažilno vplivati na stariše k odstranjenju zadržkov, in da bi se taki zadržki ne morali v bodoče več vzgajati takko kot doslej, namreč s palico in pretepavanjem.

Skratka naša dolžnost je, tako s strani pedagogike, kot šolske in telesne vzgoje skrbeti in stremeti za tem, da bode naše šolstvo v vsakem oziru najpopolnejše, da na ta način nudimo narodu priliko, da bode nasledujoča generacija **bolj dospela in zrela**, da bode njena vzgoja v resnici demokratična, svobodna in napredna. V tem smislu napredujemo in delamo, ter želimo, da bi se ta duh zanesel tudi v celotno naše šolstvo od ljudske šole pa vstevši univerzo, gledam na to, da bi se nam odgojil politično zrel narod, zmožen ustvarjati nove dobrine in vrednote. Samo v tem slučaju nam je svoboda zagotovljena, samo v tem slučaju se dajo rešiti vprašanja pravičnosti in demokracije v socialni in gospodarski smeri, če znamo tvoriti nove gospodarske vrednote, čim največ jih je treba, če jih hočemo potem, ko pride čas, pravično razdeliti tako, da jih pride na vsakega kar največ. Narod beračev ni svoboden narod. Radi tega prispevajmo vsak po svojih močeh k temu, da postane naše šolstvo v resnici demokratično in napredno, da bi imelo in dajalo poleg globoke metodične naobrazbe tudi kar največjo praktično vrednost, stremečo za stvarjanjem dobrin in gospodarskih del.